

**Vihdin kunnan lausunto / luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta
/Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/630/2022**

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta. Alustava päivämäärä oli 3.8.2022 mennessä. Vihdin kunta sai lisäaikaa lausunnon antamiselle 8.8.2022 asti.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ilmastolakia. Ilmastolakiin lisättäisiin säännökset kunnan ilmastosuunnitelmasta sekä ilmastolain mukaisesta muutoksenhausta.

Ilmastolain soveltamisala laajennettaisiin koskemaan kuntia. Kunnille säädettäisiin velvoite laatia ilmastosuunnitelma, joka kunnan tulisi päivittää vähintään kerran valtuustokaudessa. Suunnitelman hyväksyisi valtuusto. Kunnan tulisi suunnitelmassa asettaa päästövähennystavoite sekä toimet, joilla päästöjä vähennetään kunnassa. Samoin kunnan olisi seurattava suunnitelman toteutumista. Suunnitelman voisi laatia myös yhdessä alueen muiden kuntien kanssa. Kunta voisi asettaa myös sopeutumiseen ja nieluihin liittyviä tavoitteita ja toimia.

Ilmastolakia ehdotetaan täydennettäväksi myös muutoksenhakusääntelyn osalta. Valtioneuvoston päätöksiä koskevasta muutoksenhausta lisättäisiin nimenomainen säännös ilmastolakiin. Muutosta valtioneuvoston päätöksiin haettaisiin korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Valtioneuvoston päätökset tulisi antaa tiedoksi julkisella kuulutuksella.

Esityksen tavoitteena on edistää ilmastolain tavoitteiden toteutumista ja vahvistaa kuntien ilmastotyötä. Samoin tavoitteena on muutoksenhakusääntelyn myötä edistää oikeusturvan toteutumista. Esityksessä ehdotettu sääntely täydentäisi ilmastolain kokonaisuudistusta.

Esityksen keskeinen tavoite on vauhdittaa ilmastotyötä sellaisissa kunnissa, joissa se ei vielä ole käynnistynyt tai edennyt pitkälle. Esitysehdotuksessa otettaisiin huomioon eri vaiheissa olevat kunnat säätämällä kunnan ilmastosuunnitelman vähimmäisvaatimuksista. Tavoitteena on, että kunnat voisivat toteuttaa ilmastotoimiaan omista lähtökohdistaan ja painottaa suunnitelmassaan kyseiselle kunnalle keskeisiä asioita.

Muutoksenhakua koskevan sääntelyn tavoitteena on edistää oikeusturvan toteutumista ilmastolain alalla sekä vähentää oikeusepävarmuutta. Esityksellä määritettäisiin, millä tahoilla on valitusoikeus ilmastolain mukaisista valtioneuvoston päätöksistä.

Nimenomaisen muutoksenhakua koskevan säännöksen tavoitteena on parantaa vaikutusmahdollisuuksia elinympäristöä koskevaan päätöksentekoon.

Vihdin Kunnan lausunto

Kunnan ilmastosuunnitelman laatimisen aikaväli (14 a § 1 mom)

Ilmastosuunnitelman laatimisen tai olemassa olevan suunnitelman päivittämisen aikaväli kerran valtuustokaudessa on sopiva. Valtuustokausittain tapahtuva päivitys mahdollistaa ilmastotavoitteiden muuttamisen vastaamaan valtuustokausittain vaaleilla valitettujen valtuutettujen tahtotilaa. Valtuustokausittain tapahtuva suunnitelman päivitys voi vaikuttaa valtuustokauden ylittävien tavoitteiden toteutumiseen.

Kunnan ilmastosuunnitelman sisältö (14 a § 1–2 mom)

Lakiehdotuksen mukaiset sisältövaatimukset kuntien ilmastosuunnitelmalle ovat hyvät. Perustelutekstin mukaan kunnan päästötavoitteen on katettava kunnan alueen kasvihuonekaasupäästöt, mutta kunnilla on liikkumatilaa tavoite- ja vertailuvuoden sekä laskentamenetelmän suhteen. Olisi perusteltua, että perusteluteksteissä määriteltäisiin, tuleeko päästövähennystavoitteen koskea kunnan kokonaispäästöjä (pl. päästökauppasektori) vai voiko tavoite koskea esimerkiksi asukaskohtaisia päästöjä. Vaikka lakiluonnoksessa ja sen perustelutekstissä esitettyjen vähimmäisvaatimusten perusteella eri kuntien päästövähennystavoitteiden välillä ei voida tehdä vertailua, sama tavoiteasteikko edistäisi vertailun mahdollisuuksia jatkossa sekä yksinkertaistaisi kuntien ilmastoviestintää, päätöksentekoa ja avoimuutta.

Lakiehdotuksen vaatimus, jossa kuntien tulisi huomioida ilmastolain 2 §:n kansalliset ilmastotavoitteet kunnallisia tavoitteitaan määrittäessä, on epäselvä. Tämä vaatii tarkennusta, jotta yhteisymmärrys tavoitteista saavutetaan.

Lakiluonnos mahdollistaa sopeutumistoimien huomioimisen kuntien ilmastosuunnitelmissa. Kunnat ovat merkittäviä toimijoita sopeutumisen kannalta ja tämä, kuten myös sopeutumistoimien merkitys kansallisten tavoitteiden saavuttamisessa, olisi syytä tunnistaa kansallisessa ilmastolaissa. Samanaikaisesti on kuitenkin huomioitava, että etenkin pienissä kunnissa ilmastotyöhön käytettävissä olevat henkilöstöresurssit ovat vähäiset eikä ilmastotyön suunnitteluun ja toimeenpanoon riitä tekijöitä ilman lisärahoitusta. Lain keskeiset tavoitteet huomioiden tulisikin arvioida lain velvoittavuutta suhteessa sopeutumistoimiin, ja tarvittaessa osoittaa uusiin tehtäviin tarvittava rahoitus.

On hyvä, että kunnan hiilinielujen laskenta ei ole velvoittavana osana ilmastosuunnitelmaa, sillä oikean laskentatavan suhteen on yhä epäselvyyksiä ja nielujen kasvattamisen tavoite saattaisi joissain kunnissa olla esimerkiksi ristiriidassa kuntastrategian kanssa. Olisi hyödyllistä, jos erillisessä ohjeistuksessa

suunnitelmien laatimiseen määriteltäisiin tapa laskea kunnan alueen tai kunnan omistamien metsien nieluja ja varastoja.

Lisäksi kuntien ilmastotyötä tukisi, jos ohjeistuksessa tarjottaisiin kunnille keinoja hahmottaa vaikuttavimmat ilmastotoimenpiteet. Samoin ohjeistuksessa tulisi huomioida kuntien mahdollisuudet vaikuttaa asukkaiden ja yritysten päästöihin. Vaikka lakiluonnoksessa ei kunnan päästölaskennan ja -vähennystavoitteen edellytetä kattavan kulutusperusteisia päästöjä, olisi erillisessä ohjeistuksessa hyvä huomioida myös keinot kunnan hankintojen – etenkin rakennushankkeiden – päästöjen vähentämiseksi.

Kunnan ilmastosuunnitelman seuranta (14 a § 3 mom)

Ilmastolain tulisi ohjeistaa kuntien ilmastosuunnitelman seurantasyklisiä.

Kunnan ilmastosuunnitelman huomioiminen kuntastrategiassa ja toimintakertomuksessa (14 a § 3 mom)

Vihdin kunta kannattaa lakiluonnoksen velvoitetta huomioida ilmastosuunnitelma kuntastrategiassa ja toimintakertomuksessa, kunhan se ei ole ristiriidassa kuntalain kanssa. Ilmastosuunnitelman toimeenpanon ja kuntaorganisaation sitoutumisen kannalta on tärkeää, että työlle on kuntastrategian tuki.

Mahdollisuus laatia ilmastosuunnitelma yhdessä alueen muiden kuntien kanssa (14 a § 4 mom)

On hyvä, että ilmastosuunnitelma voidaan laatia yhteistyössä muiden kuntien kanssa siten, että kukin kunta asettaa omat päästövähennystavoitteet. Etenkin yhteistyössä tehtävien ilmastosuunnitelmien ohjeistuksessa olisi hyvä huomioida kunkin kunnan henkilöstön sitoutuminen ilmastotavoitteisiin ja ilmastotoimien sitouttaminen osaksi kunnan tavallisia prosesseja ja toimintoja, jotta suunnitelmat eivät jää irrallisiksi konsulttitöiksi.

Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksiin ilmastolain soveltamisalalla (21 b § 1–4 mom)

-

Muutoksenhaku kuntien ilmastosuunnitelmiin (21 b § 5 mom)

-

Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

-

Muut huomiot

Vihdin kunta pitää tärkeänä, että kuntien ilmastotyön merkitys tunnustetaan ilmastolaissa. Suomessa kunnat ja kaupungit ovat toimineet pitkään ilmastotyön edelläkävijöinä, ja niiden rooli käytännön työssä on keskeinen. On tärkeää, että kunnat voivat valita omat ratkaisunsa ja että uusiin tehtäviin osoitetaan tarvittava rahoitus.

Pienissä kunnissa henkilöstöresurssit ovat vähäiset eikä ilmastotyön suunnitteluun ja toimeenpanoon riitä tekijöitä ilman lisärahoitusta. Uusien velvoitteiden myötä syntyvät kulut on korvattava kunnille ja Vihti edellyttää, että avustukset kattavat myös olemassa olevien ilmastosuunnitelmien päivitykset. Samoin on varmistettava, että päästövähennysten ja kansallisen hiilineutraaliustavoitteen kannalta oleelliseen kuntien ilmastotyön toimeenpanoon on riittävästi avustuksia. Etenkin, kun ilmastolaki ei velvoita kuntia tiettyihin toimenpiteisiin, on riskinä, että niiden toteutus viivästyy kuntien vähäisistä henkilöstöresursseista ja heikoista investointimahdollisuuksista johtuen. Vihdin kunta haluaakin korostaa, että ilmastotyöhön kuluva aika ja kulut on korvattava täysimääräisinä.

Lakiluonnoksesta ei käy ilmi, miten kuntien ilmastosuunnitelmien toteutusta seurataan ja mitä tehdään, jos kuntien ilmastotavoitteet eivät kokonaisuudessaan riitä kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen.

Vihdin kunta pitää tärkeänä ilmastosuunnitelmien yhteensovittamista tarvittavin osin alueellisten ja paikallisten ilmastosuunnitelmien kanssa. Ilmastosuunnitelmia tehdään laajasti eri hallinnon tasoilla, mutta ne eivät nykyisellään huomioi toisiaan. Sitran tekemän selvityksen mukaan, mikäli kunnat saavuttaisivat ilmastotavoitteensa, niiden päästöt puolittuisivat vuoden 2018 tasolta vuoteen 2035 mennessä. Määrä vastaa suuruusluokaltaan yli puolta päästövähennyksistä, joita Suomi tarvitsee kansallisen hiilineutraaliustavoitteen (2035) saavuttamiseksi. Ilmastolain tavoitteen saavuttamiseksi on tarpeen huomioida kuntien ja alueiden omat suunnitelmat ja tukea niiden toteutumista.